

ט"ו תמוז תשע"ה, 2.7.2015

גיליון מס' 465

פרשת בלק

ללמוד מן הקללה

מאת הרב מרדכי ורדי, ראש צורים

בלק היה הראשון שהבין שאי אפשר לנצח את ישראל במלחמה קונבנציונאלית, ולכן פנה אל הנשק הבלתי קונבנציונאלי – הקללה. הוא שמח על ההזדמנות ואימץ את כל כשרונותיו כדי להוציא את הקללה אל הפועל. על פי הגמרא בברכות, הכישרון של בלעם היה לחשוף את נקודת הרוע והקלקול, להבליט אותה ולסמן את מסלול המוות הנמשך מתוך נקודת התורפה המסומנת. הנביא אומר: **"עַמִּי זָכַר נָא מֵהַ יַעֲזֵב בְּלֶק מֶלֶךְ מוֹאָב וְיָמָה עֲנָה אֶתוֹ בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר מִן הַשָּׁטִיִּים עַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן יָדַעַת ה' "** (מיכה ה')

בלעם ניסה שלוש פעמים אך לא מצא נקודת קלקול להיאחז בה בקללתו. בכל מקום שחיפש חיסרון וקלקול מצא רק יתרונות. האם זה משום שעם ישראל שלם בכל השלמויות? ודאי שלא, שהרי אין שלמות. אנו מכירים את המשברים והנפילות של דור המדבר, אך אם מסווגים גם את החסרונות לשניים: הפגמים המהותיים והפגמים הקוסמטיים החיצוניים, הרי שאין מדובר בפגם מהותי שמהווה נקודת אחיזה לקללה.

מיכה הנביא קושר את חוסר יכולתו של בלעם לקלל ב"צדקות ה'". הצדקת ה' היתה בהעצמת הסגולה ובתכונות היסוד שה' נתן בשורש כינון האומה, שנוצרה מראש ללא חיסרון: **"כִּי מְרֹאֵשׁ צָרִים אֶךְאָנֹכִי"**.

במהלך נסיונותיו מגלה בלעם שהוא בעצם סתום עין. התפיסה הראשונית שלו בנוגע לכוח ראייה מתרסקת.

רמח"ל בספר אדיר במרום כותב :

"...ונמצא שיש בנשמה כח רואה את הכל, לכל אשר תשים פניה להסתכל שם, ואם לא היה לה מונע תראנו, ויצטיירו בה. וראיית העין גם כן בדרך זה הוא, כי הנשמה בכח הבנתה הזאת מתפשטת דרך בקיעת העין ורואה ומציירת. אך באמצע נפסק הציור, והיינו כי בשובה להצטייר במקומה, תפגע בעין ותעבור דרך שם, ואז לא יהיה הציור אלא גשמי. שאם לא היה העין שם, היה יכול להצטייר אפילו כל דבר רוחני. אך מפני שעברה דרך העין, מה שהוא רוחני נשאר לחוץ. ונמצא שהנשמה מתפשטת דרך בקיעת העין, וחוזרת לשרשה דרך העין עצמו, ושם נעשה הציור."

בלעם רואה, אך הוא סתום עין. הראיה על פי הרמח"ל איננה פעולת עדשה אלא פעולת הבנה. על ידי העיניים אפשר להסתכל אבל רק על ידי השכל אפשר לראות. בלעם חשב שהוא יודע לראות מה שאחרים אינם יכולים ובכוח הראיה הזה הוא יכול לקלל את ישראל.

פרשת האתון מוכיחה לו שהוא עיוור – כלומר שהוא אינו יכול לראות באמת. מכאן שישנה ראייה של "ש-ש" אך ישנה גם ראייה של "עשר-עשר". הרואה "ש-ש" רואה את כל הפרטים, אך הרואה "עשר-עשר" – רואה את המכלול, את שורש הדברים. החזיון הפיזי מקבל אצלו משמעות בפרשנות שניתנת לתמונה שמכה על רשתית העין. במובן הזה בלעם הוא שתום העין ומשה הוא הרואה.

אלא שכאן בפרשתנו, כשבלעם נדמה כאילו נכשל, מסתבר שהוא דווקא הצליח יותר מכל אויב אחר של עם ישראל. זוהי הפעם הראשונה שבה בלעם נכשל בסדרת הקללות שהפכו לברכות, אבל הכישלון הזה נותן לו כיוון לנסיון השני שמצליח בחלקו. השיא בברכותיו של בלעם היתה הברכה: "מה טובו אהליך, יעקב", שמשמעותה הכרה בסגולת האומה השומרת על נקיות המסגרת המשפחתית.

מכאן הסיק בלעם שהדרך הטובה ביותר לפגוע בישראל היא לפגוע במרקם המשפחתי הטהור, ומכאן התפתחה מזימת בנות מואב, וכמו שמפורש: **וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם, מִשָּׁה: הַחַיִּיתֶם, כָּל-נַקְבָּה. הֲנָה הִנָּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּדַבֵּר בְּלַעַם, לְמַסָּר-מַעַל בְּה', עַל-דַּבַּר-פְּעוּר; וַתְּהִי הַמַּגְפָּה, בְּעֵצַת ה' (לא, טו-טז).**

המחיר היה כבד: **וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגְפָּה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף (כה, ט).**

בלעם, החוקר המעמיק ביותר שחקר את עם ישראל, העלה מסקנה ברורה שאנחנו יכולים ממנה ללמוד ולהיזהר: הסכנה הגדולה ביותר לישראל היא התפרקות המשפחה, וזהו גם האתגר הגדול של תקופתנו, תקופה שבה המסגרת המשפחתית מתפוררת.

עלינו מוטל לחזק את היתדות של אוהלי יעקב.

הרב מרדכי ורדי, רב קיבוץ ראש צורים, למד בישיבות כרם ביבנה, עטרת כהנים ומרכז הרב. לימד בישיבות ירושלים לצעירים, ישיבת ההסדר במעלות. היה רב על מצפה נטופה, ראש הגרעין התורני בלוד. בעל תואר שני בקולנוע מאוניברסיטת ת"א, במאי ותסריטאי, ראש מגמת תסריטאות בביה"ס לקולנוע מעלה. מלמד בבתי הספר לאמנות בגבעת ושינגטון.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il